

Márfi Attila: *Pécs színháztörténetének forrásai a Baranya Megyei Levéltárban (1949–1962)*. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Budapest, 1995. 256 p. (Thália Könyvek 4)

Három korábbi kötet (*Pécs színháztörténetének forrásai a Baranya Megyei Levéltárban /1886–1949/*. Bp., 1990. /*Színháztörténeti Könyvtár 24/*; *Pécs szabad királyi város német és magyar színjátszásának forrásai a Baranya Megyei Levéltárban /1727–1848/*. Bp., 1992. /*Színháztörténeti Könyvtár 26/*; *Pécs szabad királyi város német és magyar színjátszásának forrásai a Baranya Megyei Levéltárban /1849–1886/*. Bp., 1993. /*Színháztörténeti Könyvtár 9/*) folytatásaként és lezárásaként jelent meg a Szerző újabb összeállítása, amely az 1949–1962 közötti pécsi színháztörténeti dokumentumokból válogat. A vállalkozás úttörő jellegű: ez az első olyan színháztörténeti összeállítás, amely a szocialista korszakkal foglalkozik; a korábbi kötetekhez hasonlóan jelentős forrásfeltáró munkát végzett a Szerző.

A provinciálisnak tűnő kötet cím olyan iratok regesztagyűjteményét fedí, amelyek által képet nyerhetünk a kulturális élet kézi vezérlésű korszakának első feléről, egy vidéki nagyváros szintjén.

A „Bevezető”-ben a szerző az 1962-es záróévet azzal magyarázza, hogy ez korszakhatár a Pécsi Nemzeti Színház (PNSz) életében (új színigazgató kinevezése). A forrásfeltárás fontosságát az is indokolja, hogy e korszakban történt a legnagyobb méretű beavatkozás a színház életébe. A „Módszertani útmutató” című részben olvashatunk a válogatás elvéről (az új információt nem közlő iratok kimaradtak /384/, közlésre került 477), valamint a kivonatok felépítéséről (tárgy, tartalom, határozat, jelzet, proveniencia). A kötet évkörén belül korszakokat különböztet meg, és az iratokat tematikai körökbe rendezi (belső igazgatás ügyei, építésműszaki fejlesztés, gazdasági-pénzügyi helyzet, társulati ügyek stb.).

A kötet dokumentumainak túlnyomó része a kor államigazgatási szerveinek irataira támaszkodik. A színház ügyeivel az 1950-től működő Baranya Megyei Tanács (1954-től a Városi Tanács) foglalkozott, és a Közművelődési (az átszervezések után Népművelési /1951/, majd Művelődésügyi /1957/) Osztályhoz tartoztak az ügyek. A tanácsi irányítás kezdeti éveiben kevés érdemi döntés történt a színház ügyében, elsősorban a propaganda és a gazdasági irányítás szempontjából volt fontos az intézmény. A kutatást nehezíti a hiányos iktatás, a papírhiánnyal küszködő korszakban rossz minőségű, mára pusztulásnak indult papírt használtak. A fennmaradt iratok is sokszor csak részadatokat, néha ellentmondó információkat tartalmaznak. 1954-ben Pécs megyei jogú város lett, így ettől kezdve a színházügyek is hozzá tartoztak. Csak 1957-től foglalkoznak érdemben az intézménnyel, és adatlapok kitöltésével gyűjtenek információt. A bürokratikus döntés hatására mára

forrásértékű dokumentumok jöttek létre, amelyek a színdarabok adatairól, látogatottságáról adnak információt. (A forráskritika feladata lesz felderíteni, hogy mennyire voltak kozmetikázottak ezek az adatok.)

Három korszakra tagoltan közli a szerző a regesztákat, melyek leírása summázza a korszak jellemzőit. Az első a vidéki színházak államosításától a PNSz tanácsi kezelésbe vételéig (1949. augusztus 31.–1956. július 1.), a második 1959. június 12-ig, az operatagozat és az új szellemű műsorpolitika megteremtéséig tart. A következő hároméves periódus az új igazgató, Nógrády Róbert által vezetett társulat évadnyitásával (1962. szeptember 21.) zárul.

Az eddigi kötetek tanulmányai helyett csak egy „Utószó” magyarázza az összefoglaló, forráskritikai szempontú feldolgozás hiányát. Nagy kár, hogy a szintézis elmaradt, hiszen a történész olvasónak is — bármennyire furcsának tűnik — ehhez, az időben közelebb álló kor forrásaihoz szükségeltetik leginkább a forrásfeltáró kommentárja. Például a már említett „kozmetikázott” adatsorok forrásértékéről, vagy arról, hogy feltehetően a fontos, a színház egészét vagy egy-egy személyét érintő döntések mekkora része történt csak verbálisan, írott dokumentumok nélkül. A más forrásokkal való összevetés (egy-egy esettanulmány erejéig) bizonyosan megtörténhetett volna, s talán már most is, a művészettörténeti értékelés nélkül, elvégezhető a korszak áttekintése, amely segítségével a források is jobban értelmezhetők.

A kötetet, immár szokásosan, precíz név- és tárgymutató zárja. Hasznos addendum a regeszták tematikus csoportosításának jegyzéke korszakok szerint és az igazgatók névsora. A Függelék, szintén a korábbi kötetekhez hasonlóan, a legfontosabb iratokat teljes terjedelmében közli. Ezúttal a Színház használhatósági engedélye (1951), a kamaraszínház átépítési tervezete (1957), valamint műszaki állapotának leírása (1958), az 1961–62. évi műsorterv és a színház 1961-es felújítási terve került be a válogatásba, melyek bepillantást nyújtanak az intézmény mindennapi életébe és gazdálkodásába.

A négy kötet (jó értelemben vett) pozitívista adatgyűjtése növeli a pécsi színház történet monográfiájának hiányát. Ezt a többi vidéki intézmény történetére is kitekintő és a kor mentalitástörténeti hátterét is feltáró munkát szintén a Szerzőtől várjuk. Ez remélhetőleg tartalmazni fogja az itt hiányolt forrásértékelő tanulmányt is.

Lengvári István

Tartalom

Közlemények

Sunkó Attila:

„A vár”. Rexa Dezső utcanévtörténeti kézirata 111

Német Ildikó

A soproni Laehne-féle nevelőintézet 1853–1918 181

Forrásközlés

Csikány Tamás:

Gustav Herman mérnökkari alezredes emlékirata

a Komáromnál létesítendő vasúti hídról 211

Kisebb közlemények — Családtörténet

Mészáros Kálmán:

A Nagydai család II. Rákóczi Ferenc szolgálatában 235

Könyvismertetés

Scripta manent. Ünnepi tanulmányok a 60. életévét betöltött

Gerics József professzor tiszteletére. Szerk.: Draskóczy István

— Ism.: *Thorockay Gábor–Tusor Péter* 247

Márfi Attila: Pécs színháztörténetének forrásai

a Baranya Megyei Levéltárban (1949–1962)

— Ism.: *Lengvári István* 253

Szerzőink figyelmébe

1. A kéziratot számítógépen (IBM, lehetőleg WinWord 2.0-ás vagy 6.0-ás verzióban) elkészítve, lemezen kérjük benyújtani, mellékelve egy példányban a nyomtatott kéziratot is.
2. A lábjegyzetek folyamatosan számozva, önálló szöveggént a dolgozat végéhez csatolva készüljenek.
3. A kéziratban az évszázadokat — idézetek, tanulmány- és könyvcímek stb. eredeti előfordulásának kivételével — római számmal tüntessék fel.
4. A forrásmegjelölésnél pontos levéltári, kéziratári és bibliográfiai adatokat kérünk (csak a szerző nevét kurziváljuk, az összeállítókét és a címet nem!).
5. Optimális terjedelműnek (jegyzetapparátussal együtt) a 0.5-1.5 íves kéziratokat tekintjük (kb. 45 000 „n”).

Hivatkozások elkészítése a Fonsban megjelenő dolgozatokhoz

Részletesen: Fons, 2. (1995) 2. sz. 259–267. p.

1. Hivatkozás a kiadvány egészére

- a) *Szerző(-k):* Cím. Kiad. száma. Köt. száma. Megjelenés helye, éve. (Sorozat címe, kötet száma)
- b) A háromnál több szerző által írt mű címe. Szerk.: Neve. Kiad. száma. Köt. száma. Megjelenés helye, éve. (Sorozat címe, kötet száma)

2. Hivatkozás a kiadvány egy részére

- a) *A tanulmány szerzője (szerzői):* A tanulmány címe. In: A tanulmánykötet szerzője: A tanulmánykötet címe. Kiad. száma. Köt. száma. Megjelenés helye, éve. (Sorozat címe, kötet száma)
- b) *A tanulmány szerzője (szerzői):* A tanulmány címe. In: A tanulmánykötet címe. Szerk.: Neve. Kiad. száma. Köt. száma. Megjelenés helye, éve. (Sorozat címe, kötet száma)
- c) *A folyóiratcikk szerzője:* A cikk címe. In: A folyóirat címe, Évfolyam arab számmal. (Év) sz.[= szám] Hivatkozott hely p. (vagy terjedelem -tól -ig p.)

A jegyzetekben alkalmazott rövidítések: Bp., köt., bőv., jav., átdolg., kiad., s. a.¹ r., vö., uő., uo., i. m., l. [= lásd], jz. vagy jegyz.